

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Služby poskytované pěstounským rodinám

Services provided to Foster Families

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Mgr. Jana Poláčková

Autor:
Marie Bártová

Praha 2021

Poděkování:

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce, Mgr. Janě Poláčkové za ochotu, trpělivost a cenné rady při psaní této bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině za podporu, kterou mi poskytli a všem respondentkám za ochotu se mnou sdílet své zkušenosti.

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Služby poskytované pěstounským rodinám“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:.....

Marie Bártová

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá službami, které jsou poskytovány pěstounským rodinám v Praze a na Jižní Moravě. Teoretická část je věnována obecným informacím o náhradní rodinné péči a její historii. Dále se také zaměřuje na organizace, které poskytují služby pěstounským rodinám.

Praktická část je zpracována z dat získaných kvalitativním výzkumem. Rozhovory byly provedeny s pěstovnkami z hlavního města Prahy a Jihomoravského kraje a na jejich základě jsou analyzovány zkušenosti těchto pěstounek se službami, které jsou v České republice takovým rodinám poskytovány.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že organizace určené k pomoci pěstounským rodinám tyto služby poskytují, ale v praxi nefungují tak, jak by měly. Dále také vyplývá, že proces přípravy na pěstounskou péči trvá v průměru okolo tří let.

Klíčová slova

rodina, náhradní rodinná péče, pěstounská péče, pěstoun, služby, osvojení

Abstract

This bachelor thesis deals with the services provided to foster families in Prague and South Moravia. The theoretical part is devoted to general information about foster family care and its history. It also focuses on organizations that provide services to foster families. The practical part is elaborated from data obtained through qualitative research. The interviews were conducted with foster mothers from the capital city of Prague and the South Moravian Region, and based on these interviews, the experiences of foster mothers with the services provided to such families in the Czech Republic are analyzed. The research results show that organizations designed to help foster families provide these services, but in practice, they do not work as they should. It also shows that the preparation for foster care takes, on average, around three years.

Keywords

family, substitute family care, foster care, foster parent, services, adoption

1 Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretická část	2
1.1 Pojem rodina	3
1.2 Historie náhradní rodinné péče	4
1.3 Typy náhradní rodinné péče.....	5
1.3.1 Osvojení (adopce)	5
1.3.2 Poručenství.....	6
1.3.3 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osobě	6
1.3.4 Pěstounská péče	7
1.3.5 Historie pěstounské péče.....	8
1.4 Organizace zabývající se službami pro pěstounské rodiny	9
1.4.1 Hlavní město Praha	9
1.4.2 Jihomoravský kraj	11
1.5 Typy služeb poskytované pěstounům	12
1.5.1 Doprovázení pěstounských rodin.	12
1.5.2 Psychologické poradenství a terapie.	12
1.5.3 Poradenství ve vývojových potřebách dětí a speciálně pedagogických otázkách.	13
1.6 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	13
1.7 Motivace k tomu, vzít si dítě do pěstounské péče.....	14
1.7.1 Touha mít dítě	14
1.7.2 Pořídít svému dítěti sourozence	14
1.7.3 Romantická touha pomoci dítěti aneb udělat dobrý skutek.	14
1.7.4 Zúročit své vychovatelské dovednosti.	15
1.7.5 Inspiroval vás životní příběh někoho v okolí	15
1.7.6 Touha pomoci dítěti.	15
1.8 Dávky pěstounské péče.....	15
1.8.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	15
1.8.2 Odměna pěstouna	16
1.8.3 Příspěvek při převzetí dítěte.....	17
1.8.4 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla	17
1.8.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče.....	18
2 Praktická část	19
2.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	20

2.2	Výzkumná metoda	20
2.3	Výběr respondentů	20
2.4	Průběh šetření.....	21
2.5	Jednotlivé Rozhovory – vyhodnocení	21
2.5.1	Respondent č. 1	21
2.5.2	Respondent č. 2	23
2.5.3	Respondent č. 3	25
2.5.4	Respondent č. 4	26
2.5.5	Respondent č. 5	28
2.5.6	Respondent č. 6	30
2.6	Shrnutí provedených rozhovorů.....	32
2.7	Vyhodnocení výsledků praktické části.....	34
2.8	Závěr	35
2.9	Seznam použité literatury.....	36
2.10	Seznam tabulek	39
2.11	Seznam použitých zkratk.....	40

Úvod

V bakalářské práci se zabývám tématem „*Služby poskytované pěstounským rodinám*“. Toto téma jsem si vybrala z důvodu mé vlastní zkušenosti s pěstounskou péčí. Osobně jsem vyrůstala od svých tří let v pěstounské rodině na Jižní Moravě. Bylo to v době, kdy na Jižní Moravě nebyly poskytovány téměř žádné služby. Na Moravu se služby začaly dostávat, když jsem již byla dospělá a tak jsem chtěla zjistit, zda se v současné době služby posunuly a jaké jsou rozdíly mezi službami, které jsou poskytovány na Moravě a v hlavním městě Praha. Abych se dozvěděla, jak současné služby vnímají pěstouni, provedla jsem rozhovory se šesti respondentkami z řad aktuálních ale i z řad bývalých pěstounů.

Cílem teoretické části je seznámení se s pojmem a funkcemi rodiny, se všemi typy náhradní rodinné péče, obzvláště s pěstounskou péčí, jejími typy a její historií. Popisuji také příspěvky pěstounské péče a motivaci ke vzetí dítěte do péče. Dále představuji organizace, které v současné době existují v hlavním městě Praha a v Jihomoravském kraji, a jaké služby pěstounským rodinám poskytují.

Cílem praktické části je zjistit, jaké byly okolnosti, které pěstouny přiměly ke vzetí dítěte do péče, jak dlouho pěstounskou péčí vykonávají a zda jsou o službách, které jim jsou či mohou být poskytovány, seznámeni. Dále mě také zajímalo, zda na tyto služby nahlíží jako na dostatečné, případně jaké nedostatky shledávají, nebo zda je napadá služba, která v České republice není poskytována, ale bylo by dobré, aby poskytována byla. Pro uskutečnění výzkumu jsem použila metodu polostrukturovaného rozhovoru, s využitím otevřených výzkumných otázek. Zkoumaným vzorkem byli současní i bývalí pěstouni. Ve výzkumné části uvádím cíl výzkumu a výzkumné otázky, metodu výzkumu, charakteristiku respondentů, způsob provedení výzkumu a jeho výsledky. Mezi mé výzkumné otázky jsem zařadila otázky týkající se důvodů rozhodnutí se pro PP a délky vykonávání pěstounské péče. Dále také na informovanost o poskytovaných službách a jejich názor na dostatečnost těchto služeb. A také případně, zda neví o službě, která není v současné době poskytována, ale dle jejich názoru v této oblasti chybí. V úplném závěru praktické části shrnuji jednotlivé skupiny respondentů a také celkové výsledky mého výzkumu.

Problematika pěstounské péče je dle mého názoru v současné době velmi aktuální, protože je mnoho dětí, které vyrůstají v ústavech a mnoho lidí nad pěstounskou péčí přemýšlí. Spousta párů má již dospělé potomky, ale stále plno sil a lásky, kterou by rádi předali dítěti, které takovou lásku a péči potřebuje.

1. Teoretická část

1.1 Pojem rodina

Rodina má velký význam pro vývoj dítěte. Ovlivňuje vývoj dítěte v nejcitlivějších fázích, uspokojuje základní potřeby pro dětskou psychiku, ukazuje dítěti základní mezilidské vztahy, které si ponese do svého budoucího života. Rodinu je proto třeba ze strany společnosti podporovat. Pro správný vývoj dítěte není důležitý jen materiální faktor, ale především faktor vnitřní, kdy hlavní roli sehrávají citové vazby, vzájemné pochopení, tolerance a trvalý, hluboký cit.

Rodina je pro dítě to nejvhodnější prostředí, pokud je ovšem dostatečně stabilní. Selhání jednoho nebo obou rodičů ve vztahu k roli rodiče, nebo nedostatečná péče a výchova, může u dítěte způsobit ztrátu jistoty a pocitu bezpečí. Pokud rodina pro dítě nepředstavuje základní životní jistotu a pokud rodina z nějakých důvodů není schopna fungovat, je pro dítě třeba najít vhodnou náhradní rodinu, která mu pocit jistoty a bezpečného domova poskytne.¹

Současná rodina je charakterizována několika pojmy, které nám definují základní znaky nebo rysy rodiny. Jde o rodinu nukleární neboli jádrovou, to znamená, že pozůstává z několika málo lidí tvořících jádro rodiny a sdílejících intimní soužití, které je do jisté míry jejím nitrem. Takové jádro tvoří partnerská dvojice. Dále hovoříme o rodině partnerské/manželské. Manželé jsou také otcem a matkou svých dětí nebo dětí druhého z manželů. Taková rodina je také dvougenerační. Pozůstává z generace matky a otce a z generace dětí. Čtvrtou charakteristikou nukleární rodiny je rodina intimně vztahová, což znamená, že funguje jako *“soukromý prostor”*. Pátým pojmem je privátní individualizace. Jde o vystoupení z pout tradice, historicky předávaných zvyků a závazků, majetkových a profesních předurčeností. To znamená, že má možnost, ale i nutnost se rozhodovat a nést zodpovědnost za své činy.

Rodina má deset základních funkcí.

- 1) Rodina uspokojuje primární a základní potřeby dítěte jako jsou jídlo, pití, spánek, pohyb a hygiena. Tedy potřeby bio psychické. Rodina uspokojuje také potřeby psychické, jako je potřeba bezpečí, lásky, přiměřené množství a intenzita podnětů.
- 2) Rodina uspokojuje závažnou potřebu organické přináležitosti dítěte. Potřebu domova, potřebu mít *“vlastní”* osobu, kterou je matka nebo otec a za pomoci níž se chce identifikovat.

¹ BUREŠOVÁ, Pavla, POLÁCHOVÁ VAŠŤATKOVÁ, Jana a Pavla VYHNÁLKOVÁ, ed. *Rodina a náhradní rodinná péče*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-013-4

- 3) Rodina umožňuje dítěti akční prostor, což je prostor pro jeho aktivní projev, činnou seberealizaci, součinnost s druhými.
- 4) Rodina pomalu přivádí dítě do vztahu k věcem rodinného vybavení, jako jsou zařízení v domácnosti, přístrojům a nástrojům, předmětům hezkým a cenným.
- 5) Rodina výrazně určuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako chlapce či dívky.
- 6) Rodina ukazuje dítěti bezprostředně působící vzory a příklady. Dítě se učí spatřovat v druhém člověku osobnost a samo touží být osobností.
- 7) Rodina v dítěti upevňuje a dále rozvíjí vědomí povinnosti a zodpovědnosti, jako něco samozřejmého.
- 8) Rodina otevírá dítěti příležitost vstoupit do mezigeneračních vztahů.
- 9) Rodina prostřednictvím prarodičů, sourozenců, příbuzných a přátel navozuje v dítěti představu o širším okolí, o společnosti a světě.
- 10) Rodina je pro dítě prostředím, kde se mohou svěřit, kde mohou očekávat trpělivost a empatické vyslechnutí, radu a pomoc. Je to útočiště v situacích, kdy to dítě nejvíce potřebuje.²

Pokud tyto funkce v rodině nefungují tak jak by měly, přichází na řadu náhradní rodinná péče, která by dítěti měla poskytnout to, co jeho biologická rodina neposkytla.

1.2 Historie náhradní rodinné péče

Již ve starém Římě existovala v zákoně myšlenka “*adoptio naturam imitatur*”, což znamenalo, že vztah osvojence s jeho osvojitelem je velice podobný vztahu dítěte a rodiče. Vodák P. dělí vývoj adopce do několika fází. Fáze první představuje starý Řím. Na prvním místě jsou zájmy osvojitele. Adopce probíhá pouze ve vyšších kruzích, a to z důvodů ponechání rodového jména a majetku. Druhá fáze je představována jako středověk a novověk, a to až do konce 18. století. Roli zde hraje křesťanství a jeho nový pohled na děti. Dítě, které je úplně bezprávné, se dovolává milosrdenství. Vývoj této křesťanské myšlenky trvá celá staletí. Již na prvních církevních koncilech se ovšem tato myšlenka objevuje, a tak mohly být zřízeny první nalezince a útulky pro opuštěné děti.

² HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy. 2.*, přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.

Oficiálně mohla adoptovat spíše šlechta. Bohatí manželé, kteří z nějakého důvodu nemohou mít děti, si adopcí chtějí zajistit zachování jejich jména a majetku nebo také nahrazují jejich zemřelé potomky.

Věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojence musel být nejméně osmnáct let.³

Obyčejný lid si opuštěné děti bere převážně z důvodu levné pracovní síly. Třetí fázi představuje doba osvícenství, kdy se nalezince stávají stále více potřebnými.

Po událostech jako jsou francouzská revoluce, vznik Spojených Států aj. se Evropou šíří myšlenky Rousseau a Pestalozziho, které mají velký vliv na vznik sirotčinců, které jsou pokročilejší než tehdejší nalezince. Z primárního důvodu záchrany života dítěte se důraz přesouvá na výchovu. Výchovu takovou, aby dítě bylo později společností k užitku.⁴

1.3 Typy náhradní rodinné péče

1.3.1 Osvojení (adopce)

Osvojení je jedna z forem náhradní rodinné péče. Cílem osvojení je vznik nového vztahu dítě - rodič. Nejdůležitější u osvojení je vytvoření bezpečného, přirozeného a harmonického domova. Osvojení může být zrušitelné nebo nezrušitelné. Dle § 840 odst. 1 a 2 občanského zákoníku, lze osvojení zrušit, a to ze závažných důvodů na žádost osvojitele nebo osvojence. Osvojení nelze zrušit po uplynutí tří let od osvojení dítěte. K osvojení je třeba svolení biologických rodičů, toto svolení není třeba jen v případě splnění stanovených podmínek, v tomto případě o osvojení rozhoduje stát. U osvojení nedostává žádná ze stran příspěvky jako je tomu tak v pěstounské péči.⁵

Adopce se může týkat pouze dětí, které jsou tzv. právně volné, což znamená, že se těchto dětí biologičtí rodiče zřekli hned po narození, nebo dali souhlas k adopci, anebo by byla splněna doba tzv. kvalifikovaného nezájmu. U novorozenců je tato doba dvouměsíční, u starších dětí šestiměsíční. Děti, u kterých byly splněny dané podmínky, mohou být právně uvolněny a “nabídnuty” k adopci schváleným žadatelům. Po rozhodnutí soudu jsou

³ SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-218-1.

⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.

⁵ *Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6.

biologičtí rodiče vymazáni z rodného listu dítěte a do nového rodného listu jsou zapsáni nový (adoptivní) rodiče.

Motivace žadatelů o osvojení je různá. Ať je to motivace nedobrovolná, kdy o dítě do adopce usilují bezdětné páry, anebo rodiny s jedním dítětem, kterým jejich dítě zemřelo. U takových rodin či párů je motivace jednoznačná a to touha mít dítě. Dále to může být motivace, která se moc neliší od motivace žadatelů o pěstounskou péči. Tito žadatelé se ovšem velmi bojí přílišného zásahu do výchovy ze strany biologických rodičů.⁶

1.3.2 Poručenství

Poručník je osoba, která je dítěti přidělena v případě, kdy rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovských práv či nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Poručník má vůči dítěti stejné povinnosti jako biologičtí rodiče, kromě vyživovací povinnosti. Poručník je povinen řádně plnit všechny jeho funkce, je pod řádným dohledem soudu. Každé jeho rozhodnutí je nutné schválit ze strany soudu, vyjma běžných záležitostí. Nejčastěji je poručník určen dle doporučení biologických rodičů, pokud to není v rozporu se zájmy dítěte. Pokud nebyl nikdo doporučen rodiči, soud ustanoví někoho z příbuzných, anebo blízkých osob dítěti nebo rodiny. Pokud nikdo takový není, je možné poručníka vybrat z evidence žadatelů o osvojení či pěstounskou péči. Osobní péče o dítě není vždy nutnou součástí instituce poručenství. Pokud ale poručník tuto péči vykonává, má nárok na stejné dávky jako pěstoun. Pokud poručník tuto péči vykonává, je také s ním uzavřena dohoda o výkonu pěstounské péče, a proto jsou u něj také vykonávány pravidelné návštěvy sociální pracovnice z orgánu sociálně – právní ochrany dětí.⁷

1.3.3 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osobě

Tato forma náhradní péče se nejčastěji využívá v případě, kdy se v rodinném kruhu dítěte najde příbuzná osoba nebo osoba dítěti blízká, která je schopna a má zájem se dítěte ujmout.

Soud musí stanovit rozsah práv a povinností pečujících osob, protože není při tomto typu náhradní péče nárok na příspěvky od státu jako je to u pěstounské péče, soud biologickým rodičům stanoví vyšší výživného, která je vyplácena pečující osobě. Pokud soud nemůže výživné stanovit, tato forma péče se nevyužívá.⁸

⁶ ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

⁷ *Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6.

⁸ Svěření dítěte do péče jiné osoby. *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. Praha[cit.2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/svereni-ditete-do-pece-jine-osoby>

Při svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby se předpokládá, stejně jako u pěstounské péče, kontakt s biologickými rodiči. Po vyřešení překážek, bránících rodičům pečovat o dítě, může být dítě navraceno do péče rodičů. Pokud ale rodiče nemohou o dítě dlouhodobě pečovat, je soudem pro dítě zvolen jiný typ náhradní rodinné péče jako například pěstounská péče, nebo osvojení.⁹

1.3.4 Pěstounská péče

Podle občanského zákoníku je pěstounská péče *“forma náhradní rodinné péče, při které pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu.”*¹⁰

Mezi dítětem a pěstounem dle právního hlediska nevzniká vztah dítě a rodič, takový vztah vzniká v případě osvojení. Pěstoun nemá vůči dítěti vyživovací povinnost a nemá právo na zastupování dítěte v mimořádných záležitostech. Pěstoun může dítě zastupovat jen v běžných záležitostech. Pokud je pěstoun přesvědčen o rozporu ve věci zájmu dítěte, má právo dovolat se soudu, aby rozhodl.

Hmotné zabezpečení dítěte je povinností státu. Stát taky odměňuje přiměřenou částkou ty, kteří se dítěte ujali. Biologičtí rodiče dítěte ovšem mají vyživovací povinnost vůči úřadům.

Děti, které jsou svěřeny do péče pěstounů ve většině případů své rodiče znají, a proto mají pěstouni povinnost udržovat kontakt dítěte s biologickou rodinou, prohlubování jejich vztahů a rozvíjet sounáležitost s rodinou, pokud soud nerozhodne jinak. Biologičtí rodiče mají právo požádat o jejich dítě zpět.

Pěstounská péče může být soudem vymezena na dobu určitou, např. když jsou biologičtí rodiče dítěte ve výkonu trestu, anebo jsou na léčení, nebo na dobu neurčitou.¹¹

Pěstounská péče bývá ukončena dosažením zletilosti, případně může být kdykoliv zrušena ze strany pěstounů, biologických rodičů, orgánů péče o dítě, anebo soudem. Pěstounskou péči lze rozdělit na individuální pěstounskou péči a skupinovou pěstounskou péči. Individuální pěstounská péče probíhá v podmínkách, které by měly být v přirozené

⁹ SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-218-1.

¹⁰ (BUBLEOVÁ, Věduna. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7. str. 7

¹¹ BUBLEOVÁ, Věduna. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7.

rodině. Skupinová péče probíhá ve speciálních zařízeních, které jsou speciálně upraveny pro pěstounskou péči nebo v organizaci SOS vesničky.¹²

Individuální pěstounská péče - model běžné rodinné prostředí. Pěstoun s pěstounkou, kteří mají i své vlastní děti nebo už děti vychovali, se starají o ohrožené dítě.

Skupinová pěstounská péče se provádí v zařízeních pro pěstounskou péči. Jsou to velké pěstounské rodiny s vlastními dětmi, ale třeba i s 4-6 dětmi ohroženými.¹³

Pěstounskou péči také lze rozdělit na příbuzenskou či klasickou. Příbuzenská pěstounská péče probíhá v rámci rodiny. Pěstounem může být babička či dědeček, teta nebo strýc.

Předpěstounská péče je péče, která předchází klasické pěstounské péči. Soud může rozhodnout o svěřeni dítěte do předpěstounské péče, a to i v případě, kdy potencionální pěstouni by si toto dítě do pěstounské péče nevzali. Soud vykonává nad předpěstounskou péčí dohled, stejně jako sociálně - právní orgán.

Klasická pěstounská péče znamená, že pěstounem je pro dítě naprosto cizí člověk.¹⁴

1.3.5 Historie pěstounské péče

Zatímco historie osvojení je spíše o zanechávání nadbytku dětí nebo nežádoucích dětí v nalezcích, historie pěstounské péče je spíše v instituci kojných.

Placené kojné, chůvy a opatrovnice mají svou historii už ve starověku v městských státech, jak řeckých, tak i římských. Kojné se shromažďovaly uprostřed náměstí, kde nabízely své služby ženám od Patriciů. Kojné a chůvy spadaly do služebnictva v panovnických dvorech ve středověké Evropě. V době renesance byly kojné na dva roky najaté na venkově. Pokud dítě přežilo, bylo zpátky po dvou letech přijato. V druhé polovině minulého století placené chůvy a kojné stále existovaly, jen už pod jiným názvem a to "pěstounky".

¹² PROVAZNÍKOVÁ, Hana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2002. Růžová linka. ISBN isbn80-238-9451-x.

¹³ KOLUCHOVÁ, Jarmila, MATĚJČEK, Zdeněk, ed. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN isbn80-7178-637-3.

¹⁴ SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-218-1.

Zásadní rozdíl můžeme vidět v původu dětí, které měla v péči kojná, dnes již pěstounka. Už nešlo o děti, za které dostala pěstounka zapláceno od bohatých rodin, ale také pěstounka mohla brát peníze za péči o děti z nalezinců.¹⁵

Dítě u kojné nepobývá už dva roky, ale šest let. Pěstounka by měla mít větší majetek, měla by mít dobrý zdravotní stav. Musela být podrobena zdravotní prohlídce, aby se zjistilo, zda může poskytnout dostatek mléka nejen vlastním dětem, ale i dítěti z nalezince. Pěstounka by měla být také morálně zachovalá, což bylo prokazováno vysvědčením. Pěstounky dostávaly plat, který se odvíjel od věku dítěte. Čím bylo dítě menší, tím více peněz pěstounka dostala. Jak dítě rostlo, pěstounka dostala méně peněz. V dnešní době je tomu naopak.¹⁶

Problémem pěstounské péče v minulé době byl důvod vykonávání pěstounské péče. Ve většině případů se jednalo o finance. Tento přístup se velmi nepříznivě odrážel na dětech, které měla pěstounka v péči. Na druhou stranu se ale také stávalo, že pěstounka si dítě tak zamilovala, že nebyla schopná dítě vrátit zpět do ústavu. V tomto případě, měla pěstounka možnost si dítě nechat, ovšem už bez nároku na honorář. Stávalo se tak ale opravdu jen výjimečně.¹⁷

1.4 Organizace zabývající se službami pro pěstounské rodiny

1.4.1 Hlavní město Praha

Dotek z.s. je doprovodnou organizací, která uzavírá s pěstounskými rodinami dohody o výkonu pěstounské péče. Poskytuje služby jako doprovázení pěstounských rodin, vzdělávání náhradních rodičů a poradenství.¹⁸

Středisko náhradní rodinné péče je organizace, která poskytuje služby pěstounským rodinám, adoptivním rodinám, ohroženým dětem, pomáhá i žadatelům o osvojení či pěstounskou péči. Pěstounským rodinám poskytuje služby, jako jsou poradenství, vzdělávání, odlehčení a sdílení. Služba sdílení je služba, která umožňuje pěstounům setkávat se s jinými pěstouny, kteří jsou ve stejné či podobné životní situaci.¹⁹

¹⁵ SMOLÍKOVÁ, Veronika. Tradice pěstounské péče v českých zemích. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-218-1.

¹⁶ MATĚJČEK, Zdeněk. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.

¹⁷ SMOLÍKOVÁ, Veronika. Tradice pěstounské péče v českých zemích. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-218-1.

¹⁸ Dotek z.s. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z: <https://www.dotekzs.cz/o-nas/>

¹⁹ Středisko náhradní rodinné péče. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/pro-pestounske-rodiny#sd%C3%ADlen%C3%AD>

FOD, neboli fond ohrožených dětí, zřizuje a provozuje zařízení pro okamžitou pomoc, což je klokánek. Dále vyhledává náhradní rodiny, provádí osvětu v této oblasti a snaží se o zlepšení legislativy a praxe na úseku ochrany dětí.²⁰

Barevný svět dětí je nezisková organizace, která mimo jiné uzavírá dohody o výkonu pěstounské péče. Dále také poskytuje služby i pěstounům, kteří mají zmíněnou dohodu uzavřenou s jinou organizací, nebo s OSPODem. Mezi služby, které tato organizace poskytuje, patří také průběžné vzdělávání, podpůrné služby, programy pro děti a také pracuje s biologickou rodinou.²¹

Centrum Alma, z.ú. je organizace poskytující následující služby: Uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče, odbornou pomoc, vzdělávání, pomáhá při kontaktu s biologickou rodinou, nabízí hlídání dětí, respitní péči, což je forma odlehčovací služby.²²

Organizace **Cestou Necestou** také uzavírá s pěstouny dohodu o výkonu pěstounské péče. Tyto služby poskytuje buď interním pěstounům, což znamená, pěstounům, kteří mají uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče s touto organizací, nebo externím pěstounům, což jsou pěstouni, kteří mají tuto dohodu podepsanou s jinou organizací či OSPODEM.²³

Organizace **Dobrá rodina** je doprovodná organizace, která poskytuje pěstounským rodinám a všem stranám v náhradní rodinné péči, podporu a vzdělávání. Připravuje také budoucí pěstouny na různé situace, které v náhradní rodinné péči můžou nastat.²⁴

Letní Dům, z.ú. posláním této organizace je pomoci dětem, které vyrůstají v pěstounské péči, pocit bezpečí a blízkosti. Pěstounským rodinám poskytuje služby jako doprovázení pěstounů, vzdělávání pěstounů, asistovaný kontakt dítěte a biologických rodičů, případně také terapeutické služby.²⁵

NATAMA, o.p.s. cílem organizace je podporovat zájmy dítěte, které je v náročném rodinné situaci, odborně podporovat rodiny a rodiče, kteří pečují nebo budou pečovat o dítě v NRP, podílí se na vědeckém pokroku a sdílení zkušeností a pomáhají dětem v rozvíjení svých možností, aby mohly žít plnohodnotným životem v bezpečí a jistotě.²⁶

²⁰ Fond ohrožených dětí. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/nase-cinnost>

²¹ Barevný svět dětí. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z: <https://www.barevnysvetdeti.cz/>

²² Centrum Alma, z.ú. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z: <https://centrum-alma.cz/#SLUZBY>

²³ Cestou necestou. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <https://cestounecestou.org>

²⁴ Dobrá rodina. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: https://dobrarodina.cz/?gclid=Cj0KCQiAzMGNBhCyARIsANpUkzMYm85xoWTIvbkA4LJg1-bwoTmmuXnvhp_NzGE8PcpsXLUlqZSFTBIaAitKEALw_wcB

²⁵ Letní Dům z.ú. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <https://letnidum.cz/sluzby-a-aktivity/pestounum/>

²⁶ Natama – sdružení rodinné péče. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <https://www.natama.cz/cs/natama-institut-rodinne-pece-1/>

Sdružení pěstounských rodin. Posláním organizace je podpora pěstounům a pečujícími osobám, které chtějí dát dítěti vše, co potřebuje. Poskytují doprovázení, vzdělávání, trvalou podporu, poradenství, odbornou pomoc.²⁷

Sos dětské vesničky poskytují služby pěstounům, jako jsou podpora, vzdělávání, psychologická a další odborná pomoc.²⁸

1.4.2 Jihomoravský kraj

Centrum pro rodinu a sociální péči Brno a Hodonín. Cílem těchto organizací je mimo jiné poskytnout pěstounským rodinám kontakt s ostatními pěstounskými rodinami, tato služba se nazývá setkávání. Dále tyto rodiny doprovází a vzdělává.²⁹

Děti patří domů, z.s v této organizaci jsou nabízeny služby provázení, respitní péče a vzdělávání pro pěstouny.³⁰

Organizace Dominik, posláním této organizace je ochrana práv a zájmů dítěte a náhradních rodičů.³¹

DRROM, romské středisko tato organizace se primárně zaměřuje na pomoc lidem ze sociálně vyloučených lokalit. Mimo jiné se zaměřuje také na doprovázení pěstounských rodin a uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče a poskytování výchovné a poradenské pomoci těmto rodinám.³²

Janus, z.s. Tato organizace se zaměřuje na práci s dětmi, mladistvými a dospělými, kteří vyrůstali mimo přirozené rodinné prostředí, nebo v náhradní rodinné péči. Těmto klientům jsou poskytovány služby jako individuální poradenství, doprovázení nebo psychosociální pomoc.³³

Skleněnka, z.s. organizace poskytující služby jako doprovázení, vzdělávání a pořádání různých akcí pro pěstouny, ale i laickou veřejnost.³⁴

²⁷ Sdružení pěstounských rodin. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/>

²⁸ SOS Dětské vesničky. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <https://www.sos-vesnicky.cz>

²⁹ Centrum pro rodinu a sociální péči. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <https://www.crsp.cz/nabizime/sluzby/pro-pestounske-rodiny/>

³⁰ Děti patří domů. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <https://www.detipatridomu.cz/pro-klienty/>

³¹ Dominik. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <https://dominik-n-o.webnode.cz>

³² DRROM, romské středisko. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <http://www.drom.cz/stranka/cz/45/pomoc-pestounskym-rodinam>

³³ Středisko náhradní rodinné péče, občanské sdružení Janus. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/adresar/obcanske-sdruzeni-janus>

³⁴ Skleněnka z.s. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <http://duhovasklenenka.cz/poslani-cile-a-vymezeni-organizace/>

Spolek pěstoun. Tato organizace nabízí služby, jako jsou doprovázení pěstounských rodin, vzdělávání a poradenská činnost.³⁵

Trialog, z.s. pořádá různé semináře, kurzy a pobytové vzdělávací programy. Doprovází pěstounské rodiny, zajišťuje odbornou poradenskou činnost.³⁶

Triada – poradenské centrum, z.ú. Organizace Triada spadá pod Trialog. Je to poradenská organizace, která poskytuje vesměs to samé, co Trialog.³⁷

1.5 Typy služeb poskytované pěstounům

1.5.1 Doprovázení pěstounských rodin.

V roce 2013 vstoupila v účinnost novela zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně - právní ochraně dětí, díky které se práva a povinnosti pěstounů ustálila v zákoně. Jednou z povinností pěstounů je uzavření dohody o výkonu pěstounské péče. Dohoda o výkonu pěstounské péče musí být uzavřena do třiceti dnů od nabytí právní moci vůči dítěti. Tato dohoda může být uzavřena s OSPODEM, obecním úřadem s rozšířenou působností či s neziskovou organizací. Díky této dohodě má pěstoun právo na tzv. doprovázení rodiny. Rodině je přidělen příslušnou doprovázející organizací sociální pracovník, který vykonává v rodině kontroly, kdy se sleduje průběh pěstounské péče. Tato “kontrola” by měla probíhat jednou za šest měsíců, nebo v prvním půl roce péče o dítě jednou za tři měsíce. Na těchto “návštěvách” se kontroluje plnění povinností pěstounů, vývoj dítěte, prostředí, ve kterém pěstouni žijí aj. Sociální pracovník také vypracuje pěstounské rodině plán o pobytu dítěte v této péči, vypracuje také vzdělávací plán pro pěstouny, který musí dodržovat. Kontakt sociálního pracovníka s pěstounskou rodinou může probíhat formou návštěvy v domácnosti, schůzkou v době vzdělávací akce, v době konání akce pro děti, jednáním v kontaktním centru, telefonicky nebo emailem.

1.5.2 Psychologické poradenství a terapie.

Jednou z mnoha organizací, které poskytují tuto službu pěstounům je spolek Pěstoun.

S pěstounskými rodinami spolupracuje zkušená psychologka, která také velmi úzce spolupracuje s orgánem sociálně právní ochrany dětí.

³⁵ Spolek pěstoun. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <https://www.spolekpestoun.cz/co-nabizime/>

³⁶ Trialog. [online], [Cit. 11.12.2021], Dostupné z: <http://trialog-brno.cz/o-trialogu/>

³⁷ Triada. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <http://trialog-brno.cz/o-trialogu/>

1.5.3 Poradenství ve vývojových potřebách dětí a speciálně pedagogických otázkách.

- Poradenství v otázkách náhradní rodinné péče, sociální poradenství
- Krizová intervence.
- Výchovné poradenství
- Individuální a skupinová reflexe pěstounů³⁸

Pěstoun má také právo na využití právního poradenství, které je nad rámec běžného poradenství, a tuto službu by měl poskytovat příslušný krajský úřad nebo doprovázející organizace.³⁹

1.6 Pěstounská péče na přechodnou dobu

V právním řádu existuje pěstounská péče na přechodnou dobu, kdy tuto službu by měl již od roku 2008. Náplní tohoto institutu je poskytnutí okamžité pomoci ohroženým dětem a urychlit jejich cestu do náhradní rodiny.⁴⁰

Je kladen velký důraz na výběr vhodných pěstounů, protože je na pěstouny tohoto typu kladen větší nárok, kdy je třeba zdůraznit, že tento druh pěstounské péče je pouze dočasný. To je pro pěstouny na přechodnou dobu velmi psychicky náročné.

Tento institut je nazýván krizovým a pouze přechodným. Účelem pěstounské péče na přechodnou dobu je poskytnutí času biologickým rodičům na to, aby si dali do pořádku všechny věci, aby se dali dohromady i oni sami nebo pokud se pro dítě nenajde jiná náhradní rodina.

Osoby, kterým může soud dítě svěřit, jsou ve zvláštní evidenci. Soud může dítě svěřit pěstounům na přechodnou dobu, v případě:

- 1) Kdy nejsou rodiče schopni se ze závažných důvodů starat o dítě. (např. ze zdravotních důvodů, odnětí svobody, aj.)
- 2) Do doby, než uplyne doba, kdy rodič může dát souhlas s osvojením (v případě matky lze dát souhlas s osvojením až po šestinedělí, v případě otce nejdříve po narození dítěte. Ne dříve.)

³⁸ Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-90-70-53-2-6.

³⁹ Virtuální knihovna NRP. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z:

<http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/pestouni/prava-pestounu>

⁴⁰ BUBLEOVÁ, Věduna. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7. str.8

- 3) Do nabytí právní moci, kdy soud může rozhodnout, že souhlas biologických rodičů není potřeba.)

Pokud bylo dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, je soud povinen každé tři měsíce přezkoumat, zda důvod, proč bylo dítě svěřeno do této péče stále trvá.

Soud rozhodne o výchově dítěte až ve chvíli, kdy vymizí důvody, pro které bylo dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu umístěno.

Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle jeden rok, s výjimkou případu, kdy jsou sourozenci umístěni do pěstounské péče na přechodnou dobu, ke stejnému pěstounovi. Nejdéle může v tomto případě trvat umístění do ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu posledního sourozence. Pěstounům na přechodnou dobu náleží každý měsíc odměna. Tito pěstouni jsou v evidenci a musí být připraveni kdykoliv v případě potřeby přijmout dítě do pěstounské péče.

1.7 Motivace k tomu, vzít si dítě do pěstounské péče

1.7.1 Touha mít dítě

Po úporném snažení se o vlastní dítě, které stále nepřichází, přichází na řadu adopce, při které se již na úřadě objevují potíže ohledně věku nebo ohledně šance získat malé, právně volné dítě, většinového etnika. Na takové dítě se čeká spoustu let.

Z tohoto důvodu vás napadne myšlenka na pěstounskou péči. Děti vhodných do pěstounské péče je mnoho, ale zájemců o pěstounskou péči je málo.

1.7.2 Pořídit svému dítěti sourozence

Motivace z tohoto pohledu je převážně ze strany biologického dítěte, které v dané rodině žije. Biologické dítě touží po společnosti. Důležité však je si uvědomit, aby přijaté dítě bylo přibližně ve stejném věku jako dítě biologické. Dále je také důležité zvážit, zda se rozhodnout pro PPP. V tomhle případě se musí brát velký ohled na potřeby biologického dítěte.

1.7.3 Romantická touha pomoci dítěti aneb udělat dobrý skutek.

Motivace tohoto typu pramení z velkého množství reklamních sdělení typu „hledáme náhradní rodiče“ a k tomu fotografie dětské tváře, která vás určitě dojmou a řeknete si, že musíte pomoci.

Bohužel toto primární nadšení nestačí. Přijetí dítěte do pěstounské péče je velmi vážné rozhodnutí. Spousta dětí, které byly své původní rodině odebrány z mnoha důvodů, si

nesou s sebou řadu traumat a je proto velmi důležité, aby se s nimi jednalo opatrně. Proto je důležité si před takovým rozhodnutím promluvit s příslušným orgánem například s OSPOD, s odborníky nebo zkušenými pěstouny.

1.7.4 Zúročit své vychovatelské dovednosti.

Potencionální pěstouni mají už dospělé děti, které se skvěle zařadily do společnosti. Mají tedy pocit, že mají ještě sílu, energii a lásku, kterou by mohli dát dítěti, které tohle všechno potřebuje.

Důležité je si ale uvědomit, že tyto děti jsou ovlivněny jejich minulostí a předešlými zážitky. Je velmi pravděpodobné, že se tedy setkají se situacemi, se kterými se ještě neselekaly a jak se s takovými situacemi vypořádají, nemusí vždy kladně přijmout okolí. I přes tohle všechno takové rozhodnutí stojí za to. Je to těžké ale přínosné.

1.7.5 Inspiroval vás životní příběh někoho v okolí

U takovéto motivace je velmi důležité, zvážit své reálně možnosti a schopnosti. Zda byste byli schopni a ochotni přijmout dítě jiného etnika s odlišnou kulturou.

1.7.6 Touha pomoci dítěti.

Dítě, které bylo nuceno opustit svou biologickou rodinu, je zraněné a ublížené, potřebuje pomoc. Nejlepším řešením pro něj je vyrůstat v náhradní rodinné péči. Postarat se a pomoci takovému dítěti je ale samozřejmě velmi těžké a náročné. Vyžaduje to velké přemýšlení nad svými schopnostmi.⁴¹

1.8 Dávky pěstounské péče

Dávky pěstounské péče vyplácí a rozhoduje o nich krajská pobočka Úřadu práce ČR.⁴²
Okruh dávek pěstounské péče tvoří:

1.8.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče. Nárok je zachován i po dosažení zletilosti dítěte, nejdéle však do dvacátého šestého roku jeho věku, jde-li o nezaopatřené dítě podle zákona upravujícího státní sociální

⁴¹ BUBLEOVÁ, Věduna. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka [online]. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014 [cit. 2021-11-10]. ISBN 978-80-87455-19-7. Dostupné z: <http://www.pestounskapece.cz/...pdf>

⁴² SMOLÍKOVÁ, Veronika. Tradice pěstounské péče v českých zemích. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-218-1.

podporu, které trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, která byla do dosažení jeho zletilosti osobou pečující.

Výši příspěvku na úhradu potřeb dítěte ovlivňuje také případný stupeň závislosti svěřeného dítěte na pomoci jiné fyzické osoby, dle tabulky

Příspěvek nenáleží po dobu, po kterou je dítě v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež nebo v péči jiné osoby na základě rozhodnutí soudu.

Tabulka 1: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Stupeň závislosti	Věk dítěte			
	do 6 let	6-12 let	12-18 let	18-26 let
Bez závislosti	4 950,-	6 105,-	6 985,-	7 260,-
1.	5 115,-	6 215,-	7 095,-	7 425,-
2.	6 105,-	7 480,-	8 580,-	8 910,-
3.	6 490,-	7 975,-	9 130,-	9 460,-
4.	7 040,-	8 635,-	9 570,-	9 900,-

Zdroj⁴³

1.8.2 Odměna pěstouna

Nárok na odměnu pěstouna má osoba pečující a osoba v evidenci (osoba pečující i po dosažení zletilosti dítěte, pokud má dítě nárok na *příspěvek na úhradu potřeb dítěte*). Pokud jsou oba manželé osobou pečující nebo osobou v evidenci, náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich.

Odměna pěstouna nenáleží po dobu, po kterou je dítě v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež, nebo v péči jiné osoby na základě rozhodnutí soudu, nebo pokud je přerušeno zprostředkování pěstounské péče na přechodnou dobu osobě v evidenci.

⁴³ Středisko náhradní rodinné péče: Pěstounská péče. [online], [Cit. 12.9.2021]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/pestounska-pece>

Tabulka 2: Odměna pěstouna

Počet dětí	Odměna
1	12 000,-
2	18 000,-
3 a více, nebo jedno od II. stupně závislosti	30 000,-

Zdroj⁴⁴

1.8.3 Příspěvek při převzetí dítěte

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Dávka pěstounské péče, příspěvek při převzetí dítěte, náleží nejdříve ode dne vykonatelnosti rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče osoby pečující. Příspěvek náleží oprávněné osobě, jde-li o totéž dítě jen jednou.

Tabulka 3: Příspěvek při převzetí dítěte

Dle věku dítěte	Částka
Dítě do 6 let	8000,-
Dítě od 6 do 12 let	9000,-
Dítě od 12 do 18 let	10000,-

Zdroj⁴⁵

1.8.4 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Nárok na příspěvek má oprávněná osoba, která je osobou pečující a má v pěstounské péči nejméně 3 děti, nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna, pokud zakoupila osobní motorové vozidlo nebo zajistila nezbytnou celkovou opravu motorového vozidla a toto vozidlo nepoužívá pro výdělečnou činnost.

⁴⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Odměna pěstouna. [online], 2019, [Cit. 12.9.2021]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/web/cz/-/odmena-pestouna#obecne-informace>

⁴⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Úřad práce ČR. [online], 2019, [Cit. 12.9.2021]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece>

1.8.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče má fyzická osoba, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči, a to ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Výše jednorázového příspěvku činí 25 000 Kč. Oprávněné osobě náleží příspěvek jen jednou.⁴⁶

⁴⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Úřad práce ČR. [online], 2019, [Cit. 12.9.2021]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece>

2 Praktická část

2.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem mého výzkumu bylo zjistit množství služeb poskytovaných pěstounským rodinám v Jihomoravském kraji a ve Středočeském kraji včetně Prahy. Následně jsem tyto služby v obou krajích porovnála.

K tomuto cíli jsem zvolila tyto výzkumné otázky:

- 1) Jaké okolnosti Vás přiměly ke vzetí dítěte do pěstounské péče?
- 2) Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?
- 3) Ovlivnilo Vaše rozhodování množství služeb, které jsou pěstounským rodinám poskytovány?
- 4) Nahlížíte na tyto služby, jako na dostatečné, případně kde shledáváte nedostatky?
- 5) Jakým způsobem jste se o těchto službách dozvěděli?
- 6) Kterou organizaci či službu shledáváte nejvíce efektivní?
- 7) Kterou z těchto služeb využíváte nejvíce?
- 8) Je dle Vašeho názoru nějaká služba, kterou byste shledávali jako užitečnou, ale žádná organizace ji v současné době neposkytuje?

2.2 Výzkumná metoda

Jako výzkumnou metodu jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, při kterém jsem použila otevřené otázky.

2.3 Výběr respondentů

V praktické části jsem se rozhodla provést rozhovory se šesti respondenty ze dvou krajů. První tři respondenti jsou z Jihomoravského kraje a další tři respondenti z kraje Středočeského, příp. z Prahy.

Respondenty jsem si vybírala z řad současných pěstounů, protože mým cílem bylo zjistit, zda poskytované služby jsou opravdu poskytovány, případně jak moc jsou jednotlivé služby využívány. Dalším cílem bylo porovnat tyto služby ve zmíněných krajích.

Respondety, resp. respondentky ve Středočeském kraji jsem oslovila pomocí sociálních sítí na soukromých facebookových stránkách. Na tyto stránky jsem měla přístup z důvodu, že sama jsem vyrůstala v pěstounské rodině. Na mou prosbu o spolupráci se ozvali tři respondentky.

V Jihomoravském kraji bylo pro mě jednodušší oslovit respondenty, protože jsem je znala osobně a tím pádem byla spolupráce s nimi rychlejší.

2.4 Průběh šetření

Mé rozhovory s respondenty probíhaly ve většině případů pomocí telefonního hovoru, z důvodu aktuální pandemické situace. Pouze dva rozhovory probíhaly při osobním setkání, protože pocházím z Jižní Moravy.

Průměrná doba rozhovorů se pohybovala od třiceti do čtyřiceti minut. Všechny rozhovory byly velmi milé a otevřené. Dozvěděla jsem se spoustu zajímavých věcí, které shrnu ve výsledcích mého výzkumu.

Rozhovory jsem si se svolením všech zúčastněných nahrávala a poté poslouchala a zpracovala do praktické části.

2.5 Jednotlivé Rozhovory – vyhodnocení

2.5.1 Respondent č. 1

Ot1: Jaké okolnosti Vás přiměly ke vzetí dítěte do pěstounské péče?

Paní nemohla mít vlastní děti a tak se rozhodla, že zkusí adopci. Podala si žádost na magistrát města Prahy. Žádost měla podanou skoro deset let a stále se nic nedělo. Rozhodla se tedy, že zkusí i dlouhodobou pěstounskou péči. Po vyřízení všech potřebných náležitostí se paní mohla stát dlouhodobou pěstounkou.

V průběhu rozhovoru mě napadla otázka, na kterou jsem se chtěla zeptat a to jak dlouho tedy celý tento proces trval, od rozhodnutí se pro pěstounskou péči po získání dítěte do péče.

Na tuto otázku mi respondentka odpověděla, že celý tento proces trval necelé tři roky.

Respondentka zmínila, že dneska je to trošku jiné. V době, kdy ona procházela tímto procesem, byla možnost uznání předchozích školení, kterými prošla v procesu adopce, a to z důvodu toho, že mnoho věcí bylo v těchto školeních podobných.

Bohužel ale tato školení tenkrát probíhala pouze 2x do roka a byl o ně velký zájem. Bylo tedy velmi těžké se na tato školení dostat, protože je prováděly pouze dvě organizace v Praze.

V dnešní době je spousta doprovodných organizací a institucí, které tyto školení nabízejí, proto se tento proces dá zvládnout i během jednoho roku.

Následovalo vytipování dítěte, v případě této respondentky tato část trvala krátkou dobu, protože paní byla ochotna přijmout jakékoliv dítě. Nehledě na rasu, zdraví, pohlaví či věk dítěte.

Respondentka se domnívá, že pokud jiní pěstouni mají velké nároky na pohlaví, zdraví, rasu apod. je tento proces jistě na roky.

Ot2: Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Na tuto otázku mi paní odpověděla, že pěstounskou péči vykonávají skoro pět let.

Ot3: Ovlivnilo Vaše rozhodování množství služeb, které jsou pěstounským rodinám poskytovány?

Na následující otázku mi respondentka odpověděla velmi přímě. Dle jejích vlastních slov: *„Ne, rozhodně ne. Ty důvody byly za prvé jiný a za druhý to povědomí o tom jaký služby, na co máme nárok, nebo co jsou schopni poskytnout, bylo tak minimální, že vlastně to nehrálo vůbec žádnou roli. To jsme se dozvíдали až nějak postupně.“*

Ot4: Nahlížíte na tyto služby, jako na dostatečné, případně kde shledáváte nedostatky?

Respondentka si myslí, že formálně doprovodné organizace nabízejí mnoho věcí a služeb. Většina doprovodných organizací jsou srovnatelné v této oblasti.

Jen bohužel v případech, kdy dojde na konkrétní děti a konkrétní situace snaží se, aby si je člověk zařídil po vlastní ose, vlastním způsobem.

Paní tedy řekla, že formálně je služeb dostatek, ale ona je skoro nevyužívala.

Ot5: Jakým způsobem jste se o těchto službách dozvěděli?

Respondentka se o službách dozvěděla až v průběhu vykonávání pěstounské péče a to skrze doprovodné organizace. Paní nechtěla uzavřít smlouvu o výkonu pěstounské péče u orgánu sociálně-právní ochrany dětí, a to z důvodu, že tenkrát se obecně vědělo, že OSPOD má pevnou pracovní dobu, ale doprovodné organizace tu pro vás jsou kdykoliv.

Respondentka dostala do pěstounské péče dítě, které předtím bylo v přechodné pěstounské péči, a proto si zvolila tu samou doprovodnou organizaci, pod kterou dané dítě spadalo již předtím. Bylo to pro ni velmi důležité, a to z důvodu, že doprovodná organizace již měla informace o daném dítěti, jako například odkud dítě pochází, z jaké rodiny, jakou má dítě anamnézu atd.

Důvodem také bylo, že doprovodná organizace zaručovala stejného spádového pracovníka, který měl dítě na starosti i u přechodných pěstounů. Bohužel, se údajně po podepsání smlouvy situace změnila a u rodiny se spádoví pracovníci stále i v současné době střídají.

Ot6: Kterou organizaci či službu shledáváte nejvíce efektivní?

Respondentka sdělila, že využívala příspěvky na letní dětské a příměstské tábory. Dále využívala menší právní pomoc, či psychologickou pomoc. V současné době využívá nejvíce pedagogicko-psychologickou poradnu, kvůli diagnóze ADHD, kterou dítě trpí.

Naopak respondentka nevyužívala služby, jako jsou hlídání, nebo proplácení těchto typů služeb, či odlehčení.

Ot7: Kterou z těchto služeb využíváte nejvíce?

Na tuhle otázku mi respondentka odpověděla již v předchozí otázce.

Ot8: Je dle Vašeho názoru nějaká služba, kterou byste shledávali jako užitečnou, ale žádná organizace ji v současné době neposkytuje?

Respondentka na tuto otázku odpověděla, že teoreticky je poskytováno spoustu služeb, ale prakticky poskytovány nejsou. Největší problém shledává v právníkové oblasti. Co se týče soudů, doprovodná organizace má několik právníků, kteří ale dle respondentky vůbec nerozuměli problematice. Z jejího pohledu to v České republice funguje na systému „*co si nezařídíš sám, to nemáš.*“

2.5.2 Respondent č. 2

Ot1: Jaké okolnosti Vás přiměly ke vzetí dítěte do pěstounské péče?

Respondentka k tomuto rozhodnutí dospěla na základě toho, že už měla velké děti, které již nebydlely doma s rodiči, ale respondentka uvedla, že má stále ještě spoustu sil, energie a lásky, kterou chtěla dát dítěti, které to potřebuje.

Ot2: Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Nyní vykonává pěstounskou péči třičtvrtě roku a má v péči dvě holčičky.

Moje otázka jak dlouho tedy trval celý ten proces, od chvíle rozhodnutí po získání dítěte mi paní odpověděla, že tento proces trval necelé dva roky.

Ot3: Ovlivnilo Vaše rozhodování množství služeb, které jsou pěstounským rodinám poskytovány?

Do dnešní doby respondentka nevyužila žádné služby, vše si zajistili v rámci rodiny sami. Respondentka zmínila, že ona vlastně ani od nikoho nic nečekala. Pro pěstounství se rozhodla svobodně a nebylo to vůbec kvůli nějakým službám, které jsou nebo byly poskytovány.

Momentálně tedy nevyužívá žádné služby a zatím nemá v plánu, si nějaké služby vyhledávat či se na ně ptát doprovodných organizací.

Paní se dále svěřila, že má problém s jejich doprovodnou organizací. Zastává názor, že doprovodná organizace by tu měla být pro ni jako pro pěstounku a ne ona pro doprovodnou organizaci.

Jako velký problém vnímá to, že doprovodné organizace, které vyžadují určité, supervize pro pěstounské rodiny nenabízejí odlišné setkávání pro příbuzenskou pěstounskou péči a zvláště pro nepříbuzenskou pěstounskou péči.

Ot4: Nahlížíte na tyto služby, jako na dostatečné, případně kde shledáváte nedostatky?

Nedostatky respondentka shledává v samotné doprovodné organizaci a v tom, že se musí pravidelně účastnit sezení, kde sedí ona jako nepříbuzenský pěstoun a dalších deset lidí, kteří jsou příbuzenští pěstouni a tudíž, se cítí na takových sezeních velmi zbytečně.

Ot5: Jakým způsobem jste se o těchto službách dozvěděli?

Služby, o kterých respondentka byla informována, poskytuje její doprovodná organizace. Byly jí nabídnuty služby psychologa a právní pomoc, kterou respondentka nepotřebuje a nechce využívat.

Ot6: Kterou organizaci či službu shledáváte nejvíce efektivní?

Vzhledem k tomu, že respondentka není spokojená se svou doprovodnou organizací a nevyužívá ani žádných služeb, neshledává žádnou organizaci ani službu nějak zvláště efektivní.

Ot8: Je dle Vašeho názoru nějaká služba, kterou byste shledávali jako užitečnou, ale žádná organizace ji v současné době neposkytuje?

Jako užitečné či přínosné pro respondentku by bylo to, aby se školení či supervize rozdělili pro pěstouny příbuzenské a nepříbuzenské. Dále ji přijde zbytečné, aby ta školení trvala tak dlouho, daný čas by mohla věnovat dětem efektivněji.

Co se týče psychologické a právní pomoci, neshledává žádné nedostatky.

2.5.3 Respondent č. 3

Ot1: Jaké okolnosti Vás přiměly ke vzetí dítěte do pěstounské péče?

Důvodem pro pěstounskou péči bylo to, že manželé nemohly mít vlastní děti. V první řadě je teda napadla adopce. Těsně před ukončením všech školení a všech náležitostí pro to, aby se mohli stát adoptivními rodiči, se rozhodli, že zkusí spíš pěstounskou péči. Dalším důvodem pro pěstounskou péči byla motivace pomoci dítěti a dát mu domov a lásku.

Ot2: Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Pěstounskou péči manželé vykonávají devátým měsícem.

Celý proces od rozhodnutí se pro pěstounskou péči po svěřením dítěte do péče trval přibližně dva roky.

Ot3: Ovlivnilo Vaše rozhodování množství služeb, které jsou pěstounským rodinám poskytovány?

Množství služeb nebyl faktor, který by respondentce pomohl k tomu, se pro pěstounskou péči rozhodnout. O žádných službách dopředu nevěděla. Nezjišťovala si žádné informace o službách. Respondentka spíše zkoumala problematiku pěstounské péče obecně, jaké podmínky musí splňovat apod.

Ot4: Nahlížíte na tyto služby, jako na dostatečné, případně kde shledáváte nedostatky?

Respondentka zmínila, že služby, o kterých je informována jsou dostačující, ale bylo by potřeba více kvalifikovaných psychologů a právníků, kteří jsou specializovaní na problematiku náhradní rodinné péče.

Co se týká odlehčovací služby, hlídání, tábory aj., tyto služby respondentka shledává velmi užitečné a dostačující.

Ot5: Jakým způsobem jste se o těchto službách dozvěděli?

O službách, které jsou poskytovány pěstounským rodinám, se respondentka dozvěděla od doprovodné organizace případně od sociální pracovnice z orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Sama si jiné služby nedohledávala.

Ot6: Kterou organizaci či službu shledáváte nejvíce efektivní?

Nejvíce respondentka využívá služby respit, což je odlehčovací služba. Dále se jí velmi líbí pravidelná školení, kde se pěstouni účastní různých přednášek, a pro děti je v této době realizován zajímavý program.

Ot7: Kterou z těchto služeb využíváte nejvíce?

Na tuto otázku mi respondentka odpověděla v podstatě stejně jako na otázku předešlou.

Ot8: Je dle Vašeho názoru nějaká služba, kterou byste shledávali jako užitečnou, ale žádná organizace ji v současné době neposkytuje?

V současné době respondentka, vzhledem k věku dětí, nevyužívá mnoho služeb, a tím pádem nemá vhled na tuto problematiku. Pouze zmínila, že je v České republice velmi málo právníků a psychologů, kteří jsou specializovaní na náhradní rodinou péči.

2.5.4 Respondent č. 4

Ot1: Jaké okolnosti Vás přiměly ke vzetí dítěte do pěstounské péče?

Pěstounská rodina z Jižní Moravy mi na tuto otázku odpověděla, že důvodem pro rozhodnutí o pěstounské péči bylo to, že manželé měli již dva své biologické syny a další dítě bohužel mít nemohli, ale moc si přáli mít holčičku. Dalším důvodem byla motivace pomoci dítěti, které nemělo zatím v životě moc štěstí. O pěstounské péči se respondentka dozvěděla ve své práci, což byla mateřská škola, od jednoho z rodičů, kteří si vzali do pěstounské péče devět dětí.

Na mou doplňující otázku, jak dlouho trval celý ten proces od chvíle, kdy jste se rozhodli pro pěstounskou péči po svěření dítěte do péče, mi respondentka sdělila, že tento proces trval velmi dlouho. Okolo tří let.

Ot2: Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Pěstounskou péči vykonává tato rodina již dvacet jedna let a stále probíhá, protože ono dítě studuje vysokou školu.

Ot3: Ovlivnilo Vaše rozhodování množství služeb, které jsou pěstounským rodinám poskytovány?

V době kdy bylo dítě svěřeno do péče, žádné služby pěstounským rodinám poskytovány nebyly. Rodina měla uzavřenou smlouvu o výkonu pěstounské péče s OSPODEM a ten v době před dvaceti lety žádné služby, které jsou poskytovány dnes, neposkytoval. V průběhu let, kdy dítě dospívalo, služby začaly postupně vznikat. Nebyly však ve velkém množství, a proudily spíše z Prahy. Jednou za rok se objevila možnost letních dětských táborů, které organizoval Fond ohrožených dětí. Tato organizace také nabízela týdenní pobyty pro pěstounské rodiny, kde se rodiče účastnili školení a pro děti byl nachystán výtvarný či tělovýchovný program.

Na Jižní Moravě vznikla organizace jménem Trialog, která začala poskytovat menší množství služeb, to už ale svěřené dítě bylo ve věku, kdy nebylo potřeba tyto služby využívat.

Ot4: Nahlížíte na tyto služby, jako na dostatečné, případně kde shledáváte nedostatky?

Dle respondentky byly poskytované služby nedostatečné. Všechny informace si musela zjišťovat sama. Určitě je to tím, že v době kdy ty služby respondentka potřebovala, ještě neexistovaly.

Nyní služby již nepotřebují využívat, ale v současné době jsou na tom dle jejího názoru služby mnohem lépe.

Ot5: Jakým způsobem jste se o těchto službách dozvěděli?

O tom minimu služeb, které v té době byly poskytovány, se respondentka dozvěděla částečně od sociální pracovnice z orgánu sociálně-právní ochrany dětí, která později přešla do nově vzniklé organizace Trialog. Dalším zdrojem informací byly ostatní pěstounské rodiny v jejím okolí, které využívaly služby, které proudily z Prahy.

Ot6: Kterou organizaci či službu shledáváte nejvíce efektivní?

Respondentka shledává nejvíce efektivní službu propláceného hlídání a později letní dětské tábory. Co se organizací týče, respondentka velmi vychvaluje Pražský fond ohrožených dětí.

Ot7: Kterou z těchto služeb využíváte nejvíce?

V době, kdy se služby pomalu začaly dostávat i na Jižní Moravu, respondentka zmínila, že jedině, co využívali, bylo proplácení hlídání a zvýhodněné ceny vstupů na různé kulturní akce, jako jsou divadla apod.

Ot8: Je dle Vašeho názoru nějaká služba, kterou byste shledávali jako užitečnou, ale žádná organizace ji v současné době neposkytuje?

Respondentce v současné době velmi chybí pro ostatní děti tábory, které by byly na týden nebo na dva týdny, kde jsou děti v přírodě, poznávají se navzájem, a kde je o ně skvěle postaráno. V současné době ví jen o příměstských táborech, které jsou také velmi skvělé.

2.5.5 Respondent č. 5

Ot1: Jaké okolnosti Vás přiměly ke vzetí dítěte do pěstounské péče?

Respondentka nebyla spokojená ve svém zaměstnání a chtěla z něho odejít, nevěděla však co bude dělat dál za práci. V tom období měla respondentka sny o tom, že porodila dítě, ale vždy byla prázdná postýlka. Stále přemýšlela nad významem snu. Dlouhou dobu jí nenapadala pěstounská péče.

Respondentka zmínila, že se velmi zajímá o spiritualitu a proto jela na astro víkend, kde se ptala odborníků na význam těchto snů. Zúčastnila se přednášky na téma, co nám chtějí sny říct? Na této přednášce potkala kamarádku, kterou neviděla dlouhé roky. Ta jí sdělila, že je pěstounkou, a že se stará o čtyři děti. V tu chvíli si respondentka uvědomila význam snů.

Respondentka se tedy zeptala své kamarádky na detaily ohledně pěstounské péče a potom podala přihlášku na OSPOD na žádost o přechodnou pěstounskou péči a postupně začala plnit všechny povinnosti pro to, aby se mohla stát přechodnou pěstounkou.

Po absolvování všech náležitostí jim sociální pracovnice sdělila, že přechodné pěstouny v současné době nepotřebují, jestli nechtějí spíš vykonávat dlouhodobou pěstounskou péči. Po uplynutí cca ročního čekání se ozvala sociální pracovnice z krizového

centra, že mají chlapečka, který je vhodný k umístění do dlouhodobé pěstounské péče. Respondentka s manželem se tedy okamžitě jeli seznámit s chlapečkem.

Takže celý ten proces od rozhodnutí se pro pěstounskou péči po svěřením dítěte do péče trval přibližně tři roky.

Ot2: Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Pěstounskou péči vykonávají šestým rokem.

Ot3: Ovlivnilo Vaše rozhodování množství služeb, které jsou pěstounským rodinám poskytovány?

Respondentka velmi důrazně sdělila, že nikoliv. Nebyla vůbec seznámena se službami, které jsou poskytovány. Dokonce byla překvapena, když zjistila, že se za pěstounskou péči dostávají nějaké přídatky. Respondentka ani nezjišťovala sama od sebe, jaké služby jim mohou být poskytovány. Dle jejího sdělení jednala velmi impulzivně, dle své intuice a svých snů, a vůbec ji nezáleželo na tom, jestli jsou nebo nejsou nějaké služby.

Ot4: Nahlížíte na tyto služby, jako na dostatečné, případně kde shledáváte nedostatky?

Respondentka po zjištění, jaké služby jsou jim k dispozici, uvedla, že neshledávají žádné nedostatky. A současně ty služby nevyužívají, protože chlapeček je dle jejich slov prostě jejich a je to jejich syn a dávají mu vše, co potřebuje z vlastních zdrojů apod.

Ot5: Jakým způsobem jste se o těchto službách dozvěděli?

O službách se později dozvěděli od organizace Trialog, která působí na Jižní Moravě. Pravidelně rodinu navštěvuje klíčová pracovnice, která je o případných změnách informuje.

Ot6: Kterou organizaci či službu shledáváte nejvíce efektivní?

Nejvíce efektivní či prospěšnou shledává rodina službu proplácení táborů, anebo nějaké víkendové vzdělávací akce.

Ot7: Kterou z těchto služeb využíváte nejvíce?

Nejvíce rodina využívá víkendových akcí pro pěstounské rodiny. Využívají služby příměstských táborů od Trialogu, proplácení táborů od DDM či od základní školy apod.

Ot8: Je dle Vašeho názoru nějaká služba, kterou byste shledávali jako užitečnou, ale žádná organizace ji v současné době neposkytuje?

Respondentka sdělila, že vše, co je poskytováno, je dostačující a dle jejího názoru není potřeba nic jiného.

2.5.6 Respondent č. 6

Ot1: Jaké okolnosti Vás přiměly ke vzetí dítěte do pěstounské péče?

Respondentka sdělila, že důvodem pro vzetí dítěte do péče bylo to, že si s manželem vždy přála mít velkou rodinu a ani ona ani její manžel nikdy velkou rodinu neměli. Manželé mají již jedno biologické dítě a vlastní velký dům, tak začali přemýšlet, že by bylo fajn poskytnout tento prostor a lásku dalším dětem, které nemohou z nějakého důvodu vyrůstat ve své primární biologické rodině. Respondentka se tou dobou zároveň zajímala o problematiku opuštěných dětí a řekla si, že by byla škoda mít jen jedno dítě. Respondentka s manželem měli v péči dvě děti – dívku a chlapce. Pro respondentku je velmi důležité, aby děti nebyly v dětských domovech.

Ot2: Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Pro respondentku skončila pěstounská péče, když bylo dítěti osmnáct let a nyní zvažuje, že si vezme do pěstounské péče další dítě. Předchozí pěstounskou péči vykonávala necelých patnáct let.

Ot3: Ovlivnilo Vaše rozhodování množství služeb, které jsou pěstounským rodinám poskytovány?

Respondentka vykonávala pěstounskou péči v době, kdy ještě skoro žádné služby poskytovány nebyly. Pouze jednou za nějakou dobu je přišla „zkontrolovat“ sociální pracovnice z organu sociálně právní ochrany dětí. Dle jejich slov s nimi nikdo žádné služby neřešil.

Ot4: Nahlížíte na tyto služby, jako na dostatečné, případně kde shledáváte nedostatky?

O službách respondentka nemá žádné informace, protože si je nezjišťovala a v době, kdy ona pěstounskou péči vykonávala, žádné služby nebyly. Neměla tedy důvod nějak se o služby zajímat.

Ot5: Jakým způsobem jste se o těchto službách dozvěděli?

Dle respondentky, komunikace probíhala pouze s OSPODEM, který jen chodil kontrolovat, jak v rodině fungují a zda dítěti nic nechybí a má podnětné prostředí. Respondentka měla pocit, že tyto organizace rodinu pouze kontrolují, ale vlastně jim nic navíc nedávají.

Respondentka ale sdělila, že celou situaci vnímá tak, že jsou to jejich děti a nepotřebují pomoc s výchovou. Když by nastal nějaký problém, tak ho bude řešit.

Ot6: Kterou organizaci či službu shledáváte nejvíce efektivní?

Pro respondentku je důležitá raná péče o dítě. Aby se dítě dostalo do rodiny do jednoho roku, protože ve starším věku už se u dítěte rozvíjí psychické problémy. Údajně je lepší mít jakoukoliv rodinu, než vyrůstat v ústavu.

Je velmi důležité, aby se miminko dostalo co nejdříve do rodiny a nebylo v jakémkoli ústavu.

Ot7: Kterou z těchto služeb využíváte nejvíce?

Respondentka žádné služby nevyžívala a tím pádem mi nemohla odpovědět na tuto otázku.

Ot8: Je dle Vašeho názoru nějaká služba, kterou byste shledávali jako užitečnou, ale žádná organizace ji v současné době neposkytuje?

Respondentce se zdá důležité, aby se s nimi, ale i s dětmi bavilo o biologických rodičích, a o tom, jak řešit situace, kdy se biologičtí rodiče ozvou a vyžadují kontakt. Respondentka má pocit, že tady žádná taková organizace není.

2.6 Shrnutí provedených rozhovorů

Ve všech třech případech z hlavního města Prahy se ukázalo, že doprovodné organizace pěstouni vnímají spíše negativně. Dvě ze tří respondentek se pro pěstounskou péči rozhodly proto, že nemohly mít vlastní děti, třetí respondentka měla už děti dospělé. Všechny tři ale měly jako motivaci pomoc dítěti a poskytnutí domova, bezpečí a lásky. Celý proces, od rozhodnutí se pro pěstounskou péči po svěřeni dítěte do péče trval u všech tří případů průměrně dva roky.

Všechny respondentky z hlavního města Prahy zmínily, že množství služeb, které jsou pěstounských rodinám poskytovány, nerozhodovalo o tom, zda budou či nebudou pěstounskou péči vykonávat. O těchto službách ve většině případech ani nebyly informovány, případně si tyto informace nezjišťovaly. O službách se vždy dozvěděly, až postupně, když už pěstounskou péči vykonávaly. U respondentek se odpověď na otázku, zda nahlíží na tyto služby jako na dostatečné, či shledávají nějaké nedostatky, převážně shodovala.

V podstatě všechny mají pocit, že doprovodné organizace teoreticky nabízejí mnoho služeb, ale když přijde na praxi, je to spíše na nich, si zařídit právnickou nebo psychologickou pomoc. Jedna respondentka také zmínila, že v případě, kdy doprovodná organizace nabízí právní pomoc, není to právník, který by byl odborníkem na problematiku náhradní rodinné péče.

O službách se respondentky dozvěděly od doprovodných organizací či jejich spádového pracovníka.

Respondentky z hlavního města Prahy využívají každá jiné služby, ať jsou to respitní služby, pedagogicko-psychologická poradna, právní či psychologické poradenství, všechny tři však tyto služby shledávají jako dostačující. Pouze jedna respondentka doplnila, že je potřeba více kvalifikovaných lidí v oblasti rodinného práva nebo psychologické pomoci.

Na otázku, zda by byla potřeba nějaká jiná služba, která v České republice zatím není poskytována, respondentky odpověděly, jak jsem již zmínila, že je potřeba více kvalifikovaných právníků a psychologů. U jedné z respondentek se odpověď lišila. Její odpověď byla, že by bylo potřeba, aby supervize či setkávání pěstounů, bylo rozděleno na příbuzenskou a nepříbuzenskou pěstounskou péči. Každá z těchto typů pěstounské péče je odlišná a příbuzenský a nepříbuzenský pěstoun řeší jiné potíže.

Důvodem pro vzetí dítěte do pěstounské péče byly u respondentek z Jižní Moravy, že již všechny měly biologické děti, ale stále měly spoustu energie a lásky, kterou chtěly dát dítěti, které ji potřebovalo.

Proces pěstounské péče trval u těchto respondentek v průměru o rok déle než u respondentek z Prahy.

Dvě ze tří respondentek už v současné době pěstounskou péči oficiálně neprovádí. Obě mají pěstounské dítě dospělé a v současné době studuje. Zbývající třetí respondentka pěstounskou péči aktuálně vykonává, a to šestým rokem.

Množství služeb, které organizace poskytují, dle mého zjištění, rozhodně nebyl faktor, který by ovlivnil rozhodnutí se pro pěstounskou péči. Dvě respondentky vykonávaly pěstounskou péči v době, kdy žádné služby k dispozici nebyly. V dané době se jednalo pouze o příspěvky na péči a kontrola pěstounské rodiny, zda vše funguje tak, jak má. Třetí respondentka, která v současnosti pěstounskou péči vykonává, se o služby nijak zvlášť nezajímala, a ani v současné době žádné služby moc nevyužívá.

Všechny tři respondentky z Jihomoravského kraje uvedly, že v současné době služby neshledávají jako nedostatečné, ale také se o služby nijak do hloubky nezajímají.

O službách se respondentky dozvíдалy od klíčových pracovníků z orgánu sociálně právní ochrany dětí a později od organizace Trialog, která i nadále na Jižní Moravě působí. O dalších službách se respondentky případně dovídaly od ostatních pěstounských rodin v okolí, které tyto služby využívaly.

Jako nejvíce efektivní či prospěšnou službu, dvě respondentky shledávají proplácení LDT nebo hlídání a třetí respondentka zmínila, že pro ni je nejvíce efektivní obecně pěstounská péče a to, aby se dítě, resp. miminko dostalo do náhradní rodiny co nejdříve, ideálně před dovršením jednoho roku dítěte. Výše zmíněné služby respondentky také využívaly nejvíce, jsou to tedy proplácení hlídání dětí, letní dětské tábory, víkendové vzdělávací akce a zvýhodněné vstupy na kulturní akce, jako jsou divadla, muzea apod.

U poslední otázky se odpovědi u všech tří respondentek lišily. Jedna zmínila, že ji v současné době chybí pro děti delší letní tábory, například na dva týdny, kdy jsou děti v přírodě a v kolektivu dětí, a kde je o ně velmi dobře postaráno. Její svěřené dítě tyto tábory mělo velmi rádo. Druhé respondentce nechybí nic a dle jejího názoru jsou současné poskytované služby zcela dostačující. Třetí respondentka zmínila, že si není jistá, jestli nějaká organizace nabízí konzultace nejen s ní, ale i s dětmi o problematice kontaktu s biologickou rodinou. To je dle jejích slov velmi důležité a neslyšela, že by nějaká organizace tuto poskytovala.

2.7 Vyhodnocení výsledků praktické části

Z výsledků mého výzkumu vyplývá, že dle respondentek je v České republice poskytovaných služeb dostatek, ale v mnoha případech nefungují tak, jak by měly.

Obecně mohu z výsledků mého výzkumu říct, že důvodem pro rozhodnutí se ke vzetí dítěte do pěstounské péče byla motivace pomoci ohroženému dítěti. Všechny respondentky, se kterými jsem prováděla rozhovor sdělily, že v průměru na svěřeni dítěte čekaly okolo dvou až tří let.

Na služby, které jsou v současné době poskytovány, nahlíží jako na dostatečné, jen informovanost o těchto službách je nízká. A také odbornost právníků není v této oblasti dostačující. Právní poradenství by mělo být poskytováno odborníky na NRP, což dle respondentek není.

Pokud respondentky byly o službách informované, tyto informace se dozvěděly od orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo od své doprovodné organizace.

Obecně respondentky shledávají jako nejvíce užitečnou službu LDT, respitní péče a víkendová vzdělávání, kde děti mají svůj program s lektorkami, které se dětem naplno věnují. Tyhle služby jsou také služby, které využívají nejvíce.

V poslední otázce mě některé odpovědi potěšily, anebo i překvapily. Objevila se odpověď, že by bylo potřeba, aby se s pěstouny i s dětmi v pěstounské péči řešily situace, spojené s kontaktem s biologickou rodinou. Jaké případné situace mohou nastat a jak je řešit.

2.8 Závěr

Cílem výzkumné části bakalářské práce bylo zjistit, jak jsou pěstounské rodiny z hlavního města Prahy a Jihomoravského kraje, spokojené se službami, které jim jsou poskytovány organizacemi či institucemi, fungujícími v těchto krajích. Zda tyto služby shledávají jako dostatečné, případně jestli nalézají na těchto službách nějaké nedostatky. Dále mě zajímalo, zda je napadá nějaká služba, která u nás není poskytována pěstounským rodinám, a měla by být.

Největší nedostatek respondentky vidí v informovanosti o těchto službách a následném fungování těchto služeb.

Jako velký nedostatek vnímají respondentky službu právní pomoci. Tu by měl poskytovat příslušný krajský úřad, anebo doprovodná organizace. Ve většině případů z mého výzkumu vyplývá, že toto právní poradenství není poskytováno. Pěstouni si právní poradenství museli zařídit sami a na vlastní náklady.

Dle mého názoru a na základě vlastní zkušenosti si myslím, že je velkým problémem povinné zajištění kontaktu dítěte a biologických rodičů. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že to pro mě bylo velmi stresující a traumatizující. Myslím si, že by se měl více brát ohled na to, zda dítě s kontaktem souhlasí či nikoliv. Můj největší strach v dětství bylo to, že přijedou moji biologičtí rodiče a budou mě chtít zpátky do své péče. Tohle vnímám jako velký problém, protože nejsem jediná, kdo takhle vnímal návštěvy svých biologických rodičů.

Na druhou stranu jako velký přínos do pěstounské péče vnímám větší povědomí mezi veřejností o problematice pěstounské péče. Vnikají stále nové a nové instituce či organizace. Tyto organizace jsou více propagovány v médiích a na sociálních sítích. Také spousta slavných osobností se zapojila do propagace a pomoci pěstounským rodinám. Jako pozitivní také vnímám to, že se upouští od umisťování dětí do dětských domovů či dětských center. Vnímám větší snahu umisťovat děti do pěstounské péče na přechodnou dobu či do dlouhodobé pěstounské péče.

Osobně doufám, že se v budoucnu dočkáme i změny v oblasti osvojení či pěstounské péče homosexuálními páry.

Na závěr bych přála všem dětem, které jsou v institucích, jako jsou dětské domovy či dětská centra, aby našly milující rodinu, jako jsem našla já.

2.9 Seznam použité literatury

Barevný svět dětí. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z:

<https://www.barevnysvetdeti.cz/>

BUBLEOVÁ, Věduna. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7.

BUBLEOVÁ, Věduna. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka [online]. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014 [cit. 2021-11-10]. ISBN 978-80-87455-19-7. Dostupné z: <http://www.pestounskapece.cz/...pdf>

BUREŠOVÁ, Pavla, POLÁCHOVÁ VAŠŤATKOVÁ, Jana a Pavla VYHNÁLKOVÁ, ed. Rodina a náhradní rodinná péče. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-013-4

Centrum Alma, z.ú. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z: <https://centrum-alma.cz/#SLUZBY>

Centrum pro rodinu a sociální péči. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <https://www.crsp.cz/nabizime/sluzby/pro-pestounske-rodiny/>

Cestou necestou. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <https://cestounecestou.org>

Děti patří domů. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <https://www.detipatridomu.cz/pro-klienty/>

Dobrá rodina. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: https://dobrarodina.cz/?gclid=Cj0KCQiAzMGNBhCyARIsANpUkzMYm85xoWTIvkA4LJgl-bwoTmmuXnvhp_NzGE8PcpsXLUlqZSFTBIaAitKEALw_wcB

Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6.

Dominik. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <https://dominik-n-o.webnode.cz>

Dotek z.s. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z: <https://www.dotekzs.cz/o-nas/>

DROM, romské středisko. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <http://www.drom.cz/stranka/cz/45/pomoc-pestounskym-rodinam>

- Fond ohrožených dětí. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/nase-cinnost>
- HELUS, Zdeněk. Sociální psychologie pro pedagogy. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.
- KOLUCHOVÁ, Jarmila, MATĚJČEK, Zdeněk, ed. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002. ISBN isbn80-7178-637-3.
- Letní Dům z.ú. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <https://letnidum.cz/sluzby-a-aktivity/pestounum/>
- MATĚJČEK, Zdeněk. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí: Odměna pěstouna. [online], 2019, [Cit. 12.9.2021]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/web/cz/-/odmena-pestouna#obecne-informace>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí: Úřad práce ČR. [online], 2019, [Cit. 12.9.2021]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece> Natama – sdružení rodinné péče. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <https://www.natama.cz/cs/natama-institut-rodinne-pece-1/>
- PROVAZNÍKOVÁ, Hana. Náhradní rodinná péče. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2002. Růžová linka. ISBN isbn80-238-9451-x.
- Sdružení pěstounských rodin. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/>
- Skleněnka z.s. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <http://duhovasklenenka.cz/poslani-cile-a-vymezeni-organizace/>
- SMOLÍKOVÁ, Veronika. Tradice pěstounské péče v českých zemích. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-218-1.
- SOS Dětské vesničky. [online], [Cit. 10.12.2021]. Dostupné z: <https://www.sos-vesnicky.cz>

Spolek pěstoun. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z:
<https://www.spolekpestoun.cz/co-nabizime/>

Středisko náhradní rodinné péče, občanské sdružení Janus. [online], [Cit. 11.12.2021].
Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/adresar/obcanske-sdruzeni-janus>

Středisko náhradní rodinné péče. [online], [Cit. 9.12.2021]. Dostupné z:
<https://www.nahradnirodina.cz/pro-pestounske-rodiny#sd%C3%ADlen%C3%AD>

Středisko náhradní rodinné péče: Pěstounská péče. [online], [Cit. 12.9.2021]. Dostupné
z: <https://www.nahradnirodina.cz/pestounska-pece>

Svěření dítěte do péče jiné osoby. Středisko náhradní rodinné péče [online].
Praha[cit.2021-04-14].Dostupnéz:<https://www.nahradnirodina.cz/svereni-ditete-do-pece-jine-osoby>

Triada. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z: <http://dialog-brno.cz/o-dialogu/>

Dialog. [online], [Cit. 11.12.2021], Dostupné z: <http://dialog-brno.cz/o-dialogu/>

Virtuální knihovna NRP. [online], [Cit. 11.12.2021]. Dostupné z:
<http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/pestouni/prava-pestounu>

ZEZULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

2.10 Seznam tabulek

Tabulka 1: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	16
Tabulka 2: Odměna pěstouna	17
Tabulka 3: Příspěvek při převzetí dítěte	17

2.11 Seznam použitých zkratek

OSPOD – Orgán sociálně – právní ochrany dětí

PP – Pěstounská péče

NRP – Náhradní rodinná péče

LDT – Letní dětské tábory

PPP – Pěstounská péče na přechodnou dobu

FOD – Fond ohrožených dětí